

OLÁH ZOLTÁN

JHWH NEVÉNEK MEGSZENTELÉSE IZRAEL ÜDVÖSSÉGÉNEK ALAPJA

Ez 36, 22–32 teológiai sajátosságai a szövetség teológiában

Il brano biblico di Ez 36, 22–32 fa parte dei cosiddetti testi sulla nuova alleanza annunciata dai profeti dell'Antico Testamento alla vista della crisi della prima alleanza. Tali testi troviamo in Ger 31, 2–6; Is 62, 1–12; 54, 1–17; Os 14, 2–10; e Ger 31, 13–34.

Ez 36, 22–32 offre una immagine interessante e particolare rispetto agli altri testi biblici elencati sopra.

Dopo una breve presentazione di Ez 36, 22–32 nel suo contesto volgiamo la nostra attenzione sulla struttura del testo, cioè si adopera un'analisi retorica dettagliata del testo. Questo serve a capire meglio il ruolo delle diverse espressioni nell'insieme del brano. Tramite dell'analisi retorica ci familiarizzeremo con il testo come esso è, cioè nella sua forma canonica. Alla analisi retorica, tenendo presente i risultati di essa, seguirà l'analisi esegetica propriadetta.

Il profeta scopre nel nostro brano biblico le vere fondamenta dell'agire di JHWH in favore del suo popolo. JHWH promette una nuova alleanza con il suo popolo non tanto per il suo amore per esso, ma piuttosto per la sua preoccupazione per il suo nome santo. In questo elaborato analizzeremo i termini chiavi del nostro testo. Cosa vuol dire profanare il nome santo di JHWH? Ma ancora più strana e particolare è l'idea di santificare il nome di JHWH. Forse non è più santo il nome, cioè la persona di Dio? L'analisi esegetica rivelerà l'unicità e la particolarità di questa espressione.

Poi si metterà in rilievo le particolarità della promessa dell'effusione dello Spirito sul popolo. I termini usati per la descrizione di questa promessa ci rimanda ai testi biblici, nei quali si parla dell'abitazione di JHWH in mezzo al suo popolo. Questo sarebbe una delle conclusioni più importanti di questo saggio.

In una breve riflessione teologica cercheremo di scoprire l'idea di Ezechiele sulla storia del popolo eletto e su quella dei popoli pagani. Che cosa è il promotore della storia della salvezza.

Alla fine si dedica un po' di spazio all'analisi dei punti comuni del nostro brano con la preghiera del nostro Signore, il Padre nostro.

A téma bemutatása

Ez 36, 22–32 már első olvasásra kilóg az újszövetséget meghirdető prófétai szövegek¹ sorából. Jellegzetessége egyedülálló szókincsében és teológiájában áll.

---

¹ Elsősorban olyan prófétai szövegekről van szó, amelyek az első szövetség kudarcának láttán egy új szövetség ígéretével ébresztenek reményt a népben. Ilyen szövegek: Jer 31, 2–6. Iz 62, 1–12. 54, 1–17. Óz 14, 2–10. és Jer 31, 23–34 stb.

Már első látásra sok olyan kérdést vet fel, amelyekre nem könnyű választ adni. Izrael tetteivel és magatartásával megszenteltleníti JHWH nevét. JHWH azonban a népek történelmébe való beavatkozása révén ismét megszenteli az ő nevét. „JHWH nevét megszentelni” egyedülálló gondolat és kifejezés az egész Ószövetségben. Ez a két gondolat, megszenteltleníteni és megszentelni, képezi Izraelnek a saját és a népek történeleméről alkotott képnek az alapját.

Perikópánk másik fontos témáját az új szív és az új lélek képezi. Ez a tanulmány a szókincs és a részben nyilvánvaló utalások elemzése folytán arra következtet, hogy a Lélek kiárasztásáról szóló ígéret közel áll azokhoz a szövegekhez, amelyek JHWH népe körében való lakását fogalmazzák meg.

Perikópánk kontextusa

Ezekiel próféta könyve, ellentétben más próféta könyvekkel, amelyekre a kisebb egységek és töredékesség jellemzőek, rendszerező tendenciákat mutat. Ezt bizonyítják a benne található nagyobb tematikus látomás-szöveg-egységek, amelyek a szerző rendszerező és szisztematikus törekvésére utal.

A szakemberek véleménye a könyv felosztásáról² többnyire megegyezik. A következő nagyobb részeket különböztetik meg:

I. 1–24 Júdea és Jeruzsálem elleni prófétálások

II. 25–32 A népek elleni prófétálások

III. 33–48 Az üdvösség ígérete

A. 33–39 Az üdvösség előkészítése

B. 40–48 Az üdvösség megvalósítása a megújított templomban és kultuszban.

Tehát a mi perikópánk az üdvösség előkészítéséről szóló nagyobb egységnek a része.

Szövegünk elhatárolása

Ez 36, 16–22 a prófétálási formulával kezdődik: „Az Úr szózatot intézett hozzám... (וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר)”, amely bevezeti a főrészt. Ezek a versek elének tárják a hűtlen Izrael bűnét és ennek következményét; az országból való kiűzetést, a népek közé való szétszórását és Isten nevének megszenteltlenítését. Ebben a részben Izrael nincs megszólítva, csak róla van szó egyes szám harmadik személyben.

Ehhez a nagyobb egységhez még két kisebb egység tartozik, amelyeket egy-egy hírnökformula (כֹּה אָמַר; így szól az Úr) vezet be.

² RÓZSA H., *Az Ószövetség keletkezése II*, Budapest 1996², 209–211.

A 33–36 versek pedig a város újjáépítéséről és a pusztasággá vált ország termővé tevéséről szólnak.

A 37–38 versek Isten ígérete arra, hogy benépesíti a felépített várost és a termővé tett országot, és megsokasítja lakóit. Ezekben az egységekben Izrael ismét csak egyes szám harmadik személyben szerepel. Mindkét egység végén a szomszédos népek felismerik ill., elismerik JHWH-t, Izrael Istenét.

Ezek után látható, hogy Ez 36, 22–32 egy világosan körülhatárolt egységet alkot. Ezt az egységet mintegy keretbe foglalja a „nem miattatok cselekszem (לֹא לְמַעַנְכֶם)” formula, amely csak a 22 és a 32 versekben fordul elő az egész perikópában.

Az irodalomkritika szempontjából Ez 36, 22–32-re vonatkozóan eltérnek a vélemények³, de egyelőre minket nem foglalkoztat ez a kérdéscsoport. Inkább a szinkronikus kérdéskörökre összpontosítunk. Éppen ezért most próbáljuk a szöveget úgy elemezni, amint az a kanonikus szöveghagyományunkban van, eltekintve az irodalomkritika tárgykörétől.

A szöveg struktúrája

Ez 36, 22–32 egy egységes passzus. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy 22. 23. és a 32 versben ugyanazokat a szavakat olvassuk: „nem miattatok cselekszem, (לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה)“ és „az Úrnak, az Istennek a szava: (נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה)“. A kifejezések ismétlése által biztosított szövegkeret elhatárolja a perikópánkat attól, ami előtte meg utána van. Meg kell emlétenünk, hogy a legtöbb kommentár passzusunkat egy nagyobb szövegösszefüggés (36, 16–37) keretében magyarázza. Ez azzal is magyarázható, hogy a szöveg váza, struktúrája nem érdekelte annyira a korábbi szentírástudósokat, mint a nagyobb témakörök elhatárolása és azok kisebb egységekbe való beosztása, azzal a céllal, hogy a szövegmagyarázat áttekinthetőbb legyen. Így pl. Fohrer⁴ és Lamparter⁵. A későbbi kommentároknak már a 22–32 verseknek egy bizonyos központúságot tulajdo-

³ ZIMMERLI W., *Ezechiel*, Biblischer Kommentar XIII/2, (BK) Neukirchen-Vluyn 1969, 877. 875. Passzusunkat egy korábbi eredeti egységnek tartja, míg F. L. HOSSFELD, „Ezechiel und die deuteronomisch-deuteronomistische Bewegung“ W. GROB, (szerk.) *Jeremia und die deuteronomistische Bewegung*, Bonner biblische Beiträge 98, (BBB) Weinheim 1995. Hossfeld tanulmányában annak a meggyőződésének ad hangot, hogy szövegünk egy későbbi redaktor kezének a műve.

⁴ FOHRER, G., *Ezechiel*, Handbuch zum Alten Testament 13, (HAT) Tübingen 1955, 202–205.

⁵ LAMPARTER, H., *Zum Wächter bestellt. Der Prophet Hesekiel*, Botschaft des Alten Testamentes 21 (BAT) Stuttgart 1968, 252–3.

nítanak. Eichrodt a 36, 16–38 terjedő szöveget „Az új teremtés” címmel látja el, de amikor szövegmagyarázatában rátér a 24–28 versek kommentálására „A tulajdonképpeni új teremtés” címet adja ennek az alegységnek. Úgy tűnik, hogy már ő is felismerte legalább a 24–28 versek fontosságát, központiségát a nagyobb szövegösszefüggésben. Zimmerli még tovább lép és egyenesen a „Főrés”⁶ alcímet adja a 22–32-ig terjedő verseknek. Allen⁷ több érdeklődést mutat a retorikus elemzés iránt és Paruk⁸ tanulmányait követi. Mindkét szerző komolyan veszi a megismételt kifejezések által nyújtott keretet és a 22–32-ig terjedő verseket „Public oarcle” (nyilvános orákulum) címszó alá helyezik. Tehát szinte mindegyik kommentár elismeri a 22–32 közötti versek sajátosságát, központiségát a nagyobb szövegösszefüggésben.

Ez 36, 22–32-t értelem szerint öt részre oszthatjuk fel:

I. 22–23 Ebben a részben tisztázódik, hogy mi is az alapja JHWH üdvösséget teremtő tevékenységének. Miért cselekszik Izrael Istene? Ennek a két versnek a szókinca nagyon szegény. Kulcsszavak ismétlése jellemzi, mint *שָׁדָד* (szent) 3-szor; *לְהַלְלֵנוּ* (megszentségteleníteni, profánna tenni) 3-szor; *שֵׁם* (név) 2-szer.

II. A 24–25 versek leírják, hogy miben is áll Isten nevének megszentelése. Az isteni cselekedeteket kifejező igék: *vezetni, összegyűjteni* jellemzik ezt a részt. Ennek az isteni tevékenységnek az a célja, hogy Izrael visszakerüljön saját országába. A nép megtisztul a tiszta vízzel való meghintés által.

III. A 26–27 versek szókinca szempontjából elütnek az előbbi két résztől. Olyan szótövek fordulnak elő többször, amelyek az ember belső újjáteremtésének leírásához szükségesek. *לֵב* (szív) 3-szor; *רוּחַ* (lélek) 2-szer; *אֲדָנָי* (adnai) 4-szer.

IV. 28–30 versekben az ország tematikája visszatér. Az atyáknak adott országban lakni témához kapcsolódik a szövetségformula és a föld gyümölcsseinek megszaportítása. Az ismétlések itt már kimaradnak. Főleg a 29b–30 versekben egy egységes gondolatmenet található, ahol a föld gyümölcsseinek megsokasítása és az éhség távoltartásáról van szó.

V. 31–32 versek egy új témát vezetnek be a mi perikópánkba: A nép szégyenérzete saját bűnei láttán. A 31. vers pedig megismétli a keretet biztosító kifejezéseket: „nem miattatok cselekszem, (לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה), az Úrnak, az Istennek a szava: (נְאֻם יְהוָה).“

⁶ ZIMMERLI, W., *Ezekiel II*, 872–873.

⁷ Allen, L. C., *Ezekiel II*, World Biblical Commentary 28, (WBC) Dallas TX 1990, 872–3.

⁸ PARUK, *Structural Studies*, 472–4, az előbb említett szerző idézésében. Sajnos nem jutottam ehhez a könyvhöz.

A perikópa szerkezete

Idáig arra figyeltünk, hogy mi alapján lehet a passzust kisebb részekre osztani. Most pedig azt figyeljük meg, hogy van-e valamilyen kapcsolat az egyes részek között. Így fel tudjuk vázolni a szöveg szerkezetét, aminek alapján könnyebben megértjük a passzust magát.

Már eső pillantásra nyilvánvaló a I. és az V. rész közötti kapcsolat. 1.) csak ebben a két részben találjuk meg a עָדָה (megismerni, megtudni) igét, máshol nem fordul elő a passzusunkban. 2.) csak ebben a két részben találjuk meg a perikópa kereteit körülhatároló kifejezéseket: (nem miattatok cselekszem, az Úr, az Istennek a szava, לֹא לְמַעַן אֲנִי עֹשֶׂה, וְנִאֵם אֲדֹנָי יְהוָה)

A II. és a IV. rész közötti kapcsolatot a közös szókincs és a közös témakör biztosítja. A szótövek mint, אֶרֶץ (föld), לֶקַח (összegyűjt), מִשְׁפָּחוֹתֵיכֶם (bűneitek) csak ebben a két részben fordulnak elő. Ugyanahhoz a szemantikus területhez tartoznak a következő kifejezések: אֶרֶץ (föld), שָׂדֵה. (szántó-föld). A két rész ugyanazokat a témákat tartalmazza: az atyák földjére való visszavezetés, az abban való lakás, megtisztítás és megszabadulás a büntől.

A harmadik résznek nincsen szoros kapcsolata egyik résszel sem, sem szókincs, sem pedig téma szempontjából. Tehát ez a rész egyedül áll a perikópánk közepében. Téma szerint Izrael szívének és lelkének újjáteremtéséről van szó. Viszont nem téveszthetjük szem elől, hogy a III. rész a עָשָׂה (tenni, cselekedni) ige által kapcsolódik az I. és a IV. részhez. A אָדָּנִי (adni) ige meg összekötőszó a III. és a IV. rész között.

A fent leírt különbségek ill. közös vonások a következő chiasztikus szerkezettel⁹ is szemléltethetők.

A 22–23

B 24–25

C 26–27

B¹ 28–30

A¹ 31–32

⁹ Allen, L. C. , *Ezekiel II*, 872–3. a 17–32 versek retorikus elemzésében talál egy chiasztikus formát. Értelem szerint így osztja fel a passzust: 17–19; 24–32 az Isten népének és az országnak a tisztátalanságáról beszél, a 20–21 és a 22–23 versek pedig Isten nevének megszenteltetését tartalmazzák. A következő chiasztikus struktúrát állítja fel: AB–B¹A¹. Mivel Allen nem tárgyalja a részletkérdéseket, nehéz megérteni a chiasztikus struktúrájának igazi alapjait. A 26–27 verseket, vagyis az új szív és az új lélek tematikáját a „Nép és az ország tisztátalansága” címszó alá kényszeríti be. Az a benyomásom, hogy fontos kifejezéseken siklott át figyelme.

Fordítás és struktúra

(22) Ezért mondd Izrael házának, így szól az Úristen:

A	<p>NEM MIATTATOK CSELEKSZEM(עָשִׂה) ezt, Izrael háza, hanem sokkal inkább az én szent nevemért, amelyet ti a népek között, ahova csak kerültetek, megszenstelenítettek. (23) Megszentelem az én nagy nevemet, amelyet a népek között gyalázat ért, amelyet ti magatok között megszenstelenítettek, és a népek FELISMERIK (וַיִּדְעוּ), hogy én vagyok az Úr – MONDJA AZ ÚR AZ ISTEN –, amikor magamat rajtatok szentként megmutatom</p>
B	<p>(24) Kiragadlak titeket minden nép közül és összegyűjtelek benneteket minden országból és bevezetlek titeket a ti földetekre. (25) Tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok minden BŰNÖTÖKTŐL és megtisztítalak minden bálványotoktól.</p>
C	<p>(26) Új szívet adok nektek, és új lelket árasztok rátok és eltávolítom a kőszívet a hústokból, és hússzívet adok nektek. (27) Az én lelkemet árasztom (וַיִּתְּנֵם) körötökbe és GONDOSKODOM (וַיִּשְׁמְרֵם) arról hogy az előírásaim szerint járjatok, törvényeimet megtartsátok és megtegyétek (וַיַּעֲשׂוּם)</p>
B¹	<p>(29) Megmentelek minden bűnötöktől, hívom a búzát és megsokasítom és nem küldök rátok éhséget.30. Megsokasítom a fa gyümölcsét és a föld termését azért hogy ne kelljen többet szégyenkeznetek a népek között az éhség miatt.</p>
A¹	<p>(31) Emlékezni fogtok gonosz útjaitokra és iszonyatos tetteitekre. Megutáljátok saját magatokat bűneitek és gonoszságaitok miatt. (32) Nem miattatok cselekszem – mondja az Úristen – legyen tudott előttemek! Szégyenkeznetek és piruljatok útjaitok miatt, Izrael háza!</p>

Egzegetikai elemzés

Csak a fontosabb témákat elemzem ki tüzetesebben ebben a részben. Már a bevezetőben szó volt arról, hogy az Isten nevének a megszenteltetése ill. annak megszentelése perikópánk egyik érdekes témaköre. Pontosabban utánanéznünk, hogy mit is kell értenünk az egyes kifejezések alatt.

Megszentségteleníteni és megszentelni

Hogyan lehet Isten nevét megszentelteteni? Talán nem szent az Isten neve, hogy azt meg kelljen szentelni? Az első részt (22–23 versek) két szótó szembeállása jellemzi. A szent szótó 2-szer igeként és egyszer főnévként fordul elő. Érdemes felfigyelni arra, hogy a megszentelni ige csak Istenre vonatkozik, JHWH ennek az igének az alanya. Ezzel szemben a megszentelteteni, profánná tenni ige csak Izraelre vonatkozik, mint alanyra. Tehát két különböző ige, amelyeknek ugyanaz a tárgyuk, de különbözők az alanyuk.

Joggal feltehetjük a kérdést, hogy mi is áll tulajdonképpen az JHWH nevét megszentelni (וְקִדְשְׁתִּי אֶת־שְׁמִי) kifejezés mögött. Nem magától értetődő ez a kifejezés, annál is inkább mert hapax szó, csak Ez 36, 23-ban fordul elő az egész Héber Bibliában¹⁰. Hogyan lehet Isten nevét megszentelteteni és megszentelni? Mit fejez ki ez által a szent szerző?

De először a קָדַשׁ (megszentségtelenít, profánná tesz) igét vesszük figyelembe. Ez az ige a קָדַשׁ ige ellentétpárja. A קָדַשׁ igének különböző tárgyai vannak a HB. Pl. az ember megszentelteteni a szombat munka által (Kiv 31,14; Ez 20,13). De személyre is vonatkozik a קָדַשׁ ige. Ha egy személy viselkedése nem felel meg JHWH előírásainak megszenteltetésnek, van kitéve. Hogyha a קָדַשׁ ige a קָדַשׁ igének ellentétpárjaként fordul elő, akkor ez a jelentése: az elkülönített, ill. az Istennek szentelt és hozzátartozó személyt vagy tárgyat eltávolítani a szentség vagy a transzcendens zónájából.

Hogy pontosan mit is jelent megszentelteteni Isten nevét, a perikópánkat megelőző versekből is megtudhatjuk. Ez 36, 16–21 -ben Izraelről közvetlenül csak az ország megszenteltetése függ. S mivel Izrael JHWH népe magatartásával tisztátalanná tette a földet, a következményeit is viselnie kellett: a kiűzetést, vagyis a deportálást az országból

¹⁰ Héber Biblia, ezentúl csak a rövidítést használom: HB.

és a szétszóródást. Ekkor következik be JHWH nevének megszenteltetése, mégpedig azáltal, amit a népek mondanak Izraelről: „Ők JHWH népe, és mégis el kellett hagyniuk országukat.” Isten nevének megszenteltetése közvetlenül nem Izrael tette, hanem a népeké, akik Izrael miatt ítéleznek. Izrael Istene nem volt elég erős ahhoz, hogy népét megmentse a katasztrófa elől. Az eddigiek nagyon jól összeegyeztethetők az ókori Közép-Kelet istenképével. Egy nép győzelme a földön istenének győzel-métől függ az istenek világában. Izrael fölött győzelmet ülő népek JHWH-ban, Izrael Istenében egy tehetetlen, legyőzött istenséget látnak.

Gyakorlatilag az a kérdés, hogy ki is a történelem eseményeinek az ura, ki uralkodik igaziból a földön. Tehát nem kevesebb, mint Isten dicsősége és hírneve forog kockán. A יְהוָה igének jöllehet leggyakrabban kultikus értelme sőt kultikus eredete van, a mi szövegünkben semmiképp sem lehet ennek az igének a jelentését kultikusan magyarázni. Tehát a megszenteltetés elsősorban nem valamilyen tisztasági előírás megszégését jelenti, hanem a konkrét történelmi eseményekre vonatkozik. Ezért nagyon találó a SzIT¹¹ יְהוָה ige fordítása: Ez 36, 23 „Szentté teszem nagy nevemet, amelyet gyalázat ért a népek között.”

Hogyha a שָׂרָה jelző JHWH transzcendens tulajdonságát, az ő másságát, az ő uralmát a történelem folyása felett fejezi ki, akkor nevét megszenteltetni nem jelent mást, mint elvitatni tőle ezt a másságot, az ő uralmát a világ és a történelem felett, a hatalmat és a dicsőséget, mintha kicsúszott volna kezéből a világ zajlása.

Néhány bibliai szöveg ugyancsak ilyen értelemben használja ezt az ellentét-párt. Hasonló értelemben használja a próféta a יְהוָה igét Ez 20,5–24-ben is. Izrael hűtlen volt JHWH törvényeihez már a kivonulás és a pusztai vándorlás ideje alatt is. Nem hagyták el az egyiptomi bálványaikat, a szombatot már a pusztában megszegték, és az utódok követték atyáik isteneit meg törvényeit. JHWH már ekkor el kellett volna, hogy törölje Izraelt a föld színéről. Csak a maga nevéért nem büntette pusztulással a népét, hiszen ezáltal a saját hírnevén esett volna csorba. Az Egyiptomból való kivonulás által szerzett hírnév és csodálat odalett volna, ha népét pusztulással bünteti. A büntetésben a nemzetek nem Isten igazságosságát látták volna, hanem félreértve JHWH döntéseit, csak a gyenge, tehetetlen Istent látták volna benne, aki megmenteni népét a pusztulástól nem tudja.

---

¹¹ SzIT = Szent István Társulat fordításának a szövege. Hetedik javított kiadás, Budapest 1992.

Még meg kell jegyeznünk, hogy Isten nevének megszenteltelenítése Ez 20, 9-ban niphala igeragozásban fordul elő, ami nagyjából megfelel a mi szenvedő igeragozásunknak, míg a 36, 22–23 -ban piel formában jut kifejezésre a megszenteltelenítés, meggyalázás. Piel formában maga Izrael a cselekvő alany. Míg a niphala forma nem fejezi ki, hogy ki is a rossz hírbe hozásnak a közvetlen szerzője. De téma szempontjából ugyanarról a valóságról, visszas helyzetről van szó, mint a mi perikópánkban. Csak idő és hely szempontjából van különbség a két bibliai szöveg között.

A אֱלֹהִים ige háromszor fordul elő az első részben, mint a הָלַל ige ellentétpárja, és ellentétben a meggyalázással megdicsőülést jelent.

„Megszentelem nevemet (וְקִדְשֵׁנִי אֶת־שְׁמִי)“ kifejezés hapax a HB-ban és csak Ez 36, 23-ban fordul elő. Általában a nép, a papok és a föld képezik ennek az igének a tárgyát és nem Istennek neve¹².

- A fenti kifejezésben a név a személyt helyettesíti. Tehát JHWH magát teszi szentté! A név sokszor Istent helyettesíti, pl. 1 Sám 20, 42¹³.

-A Bibliában a név kifejezi viselőjének nagyságát, előkelőségét fontosságát (2 Sám 8, 13; Jos 7, 9). Ter 11-ben az emberek nevet, azaz hírnevet akarnak szerezni a bábeli torony felépítésével¹⁴. Név és dicsőség (nagyszerűség) sokszor párhuzamosan fordulnak elő. (Iz 42, 8; 59, 19; Zsolt 102, 6). De példáért nem kell messze mennünk, hiszen a mi perikópánkban is a szent és a nagy egymással párhuzamban áll. Ezeknek a kifejezéseknek, *szentségem neve* vagy *nagy nevem* ugyanazt jelentik kisebb-nagyobb színezettel. Szentnek vagy nagyknak, hatalmasnak ill. nagyszerűnek lenni szinte ugyanazt a valóságot fejezik ki a HB-ben. Tehát szent és nagy szinte felcserélhető fogalmak a Bibliában, amikor az Istenről van szó.

Ez 28, 22-ben a megszentelni és megdicsőíteni igék közel szinonim értelmű szavakként fordulnak elő. A vers felépítése is a szinonim-paralelizmus struktúrája szerint tagozódik: „Ezt mondja az Úr az Isten: Nézd elled fordulok, Szidon s megdicsőülök (וְהִקְבַּדְתִּי) benned. Majd megtudják, hogy én vagyok az Úr, ha végrehajtom az ítéletet és megmutatom rajta, hogy szent vagyok (וְקִדְשֵׁנִי).” Ezek az igék rokon értelmű, szinonim szavak. Zimmerli azonban a következő árnyalati különbséget állapítja meg a

¹² SIMIAN, H., *Die theologische Nachgeschichte der Prophetie Ezechiels, Form- und traditionskritische Untersuchung zu Ez 6,35; 36* Forschung zur Bibel Würzburg (FzB) 1974, 90.

¹³ RAUER, J. B., „Name“ Bibeltheologisches Wörterbuch, Graz-Wien-Köln 1994, 437.

¹⁴ ROSE, M., „Names of God in OT“ AnchorBibel Dictionary IV, (ABD) New York - London - Toronto - Sydney - Auckland 1992, 1011.

„magát megszentelni” és „magát megdicsőíteni” kifejezések között: az utóbbira inkább a méltóság és a súlyosság a jellemző, az előbbire a szentségnek minden ellenállást eltörölő izzása a jellemző¹⁵. A szentség valami mást, az ember világába bele nem gyömöszölhető tulajdonságot fejez ki.

Iz 6, 3 is bizonyítékként szolgálhat a szent és a dicsőséges között létező gyakori paralelizmus számára. „Szent, szent, szent a seregek Ura, dicsősége betölti az egész földet!” Ez a vers is bizonyítja, hogy a szent jelzőnek olyan értelme van, ami a dicsőséges, a súlyos jelzőhöz nagyon közel áll. JHWH szentsége dinamikus tulajdonság. Ez a tulajdonság az ember részéről Istennel szemben tanúsított ellenállásnak a megtörésében mutatkozik meg. JHWH szentsége nem más, mint egy semmitől és senkitől nem függő önrendelkező akarat, amelynek folytán királyi uralmának a népek körében érvényt akar szerezni¹⁶. Von Rad így foglalja össze JHWH szentségéről a mondanivalóját: „Ez az önmagát megszentelni több mint valami belső ill. szellemi dolog; ez egy történet, amely a legszélesebb politikai nyilvánosságban játszódik le, és a nemzetek tudomásul veszik”¹⁷.

A felismerési formula

23bβ Isten cselekvésének a célját is meg adja: „Akkor majd megtudják a népek, hogy én vagyok az Úr – mondja az Úr az Isten –, amikor a szemük láttára megmutatom rajtatok, hogy szent vagyok.” A kifejezés: „וַיִּדְעוּ וַיִּתְּבוּ” egy nagyon gyakran előfordul szinte mondhatni merev szerkezet a HB-ban. Gyakran „felismerési formulának”¹⁸ nevezik a szakemberek. Isten üdvösséget hozó cselekvésének a nemzetek beavatott szemtanúi. Joggal merül fel a kérdés: Ezekiel próféta miért hordozza annyira a lelkén, hogy a nemzetek JHWH szentségét felismerjék, hogyha a szövetség Istenének a cselekedete csak Izrael üdvösségére irányul. Milyen szerep jut a nemzeteknek, mint Izrael Istenének üdvösséget hozó cselekedetének szemtanúinak?

A וַיִּדְעוּ וַיִּתְּבוּ több min 150-szer fordul elő. Ha megnézzük, hogyan oszlik fel ez a gyakori kifejezés az egyes könyvekre, akkor a Kiv, Lev és

¹⁵ ZIMMERLI, W., *Ezechiel*, 691–692.

¹⁶ Wildberger, H., *Jesaja 1–12*, BK/1, Neukirchen-Vluyn 1972, 248–250.

¹⁷ VON RAD, G., *Theologie des Alten Testaments II*, Gütersloh 1993¹⁰, 246. Saját fordításban.

¹⁸ REVENTLOW, H. G., „Die Völker als Zeugen bei Ezechiel”, *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft (ZAW)*71 (1959), 33.

Ez -ben fordul a leggyakrabban elő. Tehát főleg az ún. papi hagyomány használta nagy előszeretettel ezt a formulát.

Ez 36, 23-hoz legközelebb álló szöveget a Góg és Magóg ellen folytatott harcnak a leírásában találunk (Ez 38–39). Ez 38, 23-ban a קָדַשׁ és a קָדַל igék ismét szinonim jelentésű szavakként fordulnak elő hitpael igeragozásban. „Így bizonyítom be, hogy nagy és szent vagyok, és kinyilvánítom magamat sok nép szemeláttára. Akkor majd megtudják, hogy én vagyok az Úr.“ Ez a vers a 38-as fejezetet összefoglalása. Minden, amit JHWH Góg harcgépezete ellen tesz azért, hogy békés népét és védtelen földjét megszabadítsa, nem más, mint JHWH-nak a megdicsőítése és megszentelése. Minden be van vonva ebbe a harcba: a föld és a tenger, az állatok és a madarak, jégeső és tűz. Minden élőlény és természeti jelenség felett rendelkezik Izrael Istene és a maga szolgálatába állítja őket az ellenlábás, Góg megsemmisítésében.

A felismerési formulát tartalmazó versekben JHWH beleszólása Izrael és a világ történelmébe szintén közös pontot alkot. E cselekvés után következik a szemtanúk csodálkozása, mert ami a szemük előtt lejátszódik csak JHWH-től jöhet, csak ő képes ilyen nagy dolgokat végbevinni.

A לְעֵינֵי הַגּוֹיִם (a nemzetek szeme előtt) kifejezés némi magyarázatra szorul. Ez-ben összesen 7-szer fordul elő ebben a formában és még 6-szor kissé megváltoztatott formában. A kivonulást elbeszélő szövegekben található formula – mint a fáraó, az egyiptomiak és Izraeliták szeme előtt – folytatását képezi¹⁹. Ez a formula a profán világ szemtanúit idézi, mint pl. az adásvételnél (Ter 23; Jer 32,18) vagy pedig törvényeljárásnál (Dtn 19,15). Viszont van egy nagy különbség a profán világ szemtanúsága és a kinyilatkoztatás szemtanúsága között. JHWH nagy tetteinek és büntető ítéleteinek a szemtanúi nem közömbös kívülállók, hanem mint tanúk be vannak vonva, azért hogy a szemük előtt lejátszódó dolgok arra késztessek őket, hogy a történelmet a szemük láttára történtek fényében értelmezzék és Isten mindenk fölötti uralmát elismerjék.

Izrael története a nemzetek szeme előtt játszódik le. Ez a történelem nem más, mint Isten nagyszerűségének és szentségének a hirdetése, és ezáltal a nemzetek is fel kell, hogy ismerjék JHWH egész világra kiterjedő uralomigényét. „Isten ellenáll neve meggyalázásának. Az üdvösségnek ez a teocentrikus megalapozása szoros kapcsolatban van Isten egyetemes uralomszándékával.”²⁰

¹⁹ Uo., 39.

²⁰ Uo., 40.

Isten népének hazavezetése és megtisztítás

Ez 36, 24 „Kiragadlak titeket minden nép közül és összegyűjtelek benneteket minden országból és bevezetlek titeket a ti földetekre.” gyakorlatilag az előző részben meghirdetett névmegszentelés mibenlétét mondja el. Ami Izraellel történik valóban csoda. Ez világosan kitűnik a fogságban lévő nép reménytelen sorsának a megértéséből is. Ez 37, 11b a fogágban lévők reménytelenségéről tudósít. „Elszáradt a csontunk, oda a reményünk, végünk van.” Izrael helyesen látja helyzetét, és a fenti helyzetfelmérést Isten szava is megerősíti, amikor a mezőn elterülő csontokat népével, Izraellel azonosítja. Izrael életre keltését leíró kép a teremtésre (Ter 2, 7) emlékeztet bennünket. Mindkét elbeszélésben a test megalkotása és az éltető lélek adása két különböző mozzanat. Izrael visszavezetése hazájába és visszaállítása csoda, isteni tett, amely egy új teremtéssel ér fel. Eszerint Ez 36,24 nem más, mint egy teremtői aktus, amely csak Istennek lehetséges, és ezáltal bizonyítja mindenre kiterjedő hatalmát.

Érdemes megjegyezni, hogy a szöveg nem az אֶרֶץ főnevet, hanem az אֶרֶץ מִצְרָיִם szót használja, ami kevésbé politikai színezetű, mint az אֶרֶץ. Zimmerli azon a véleményen van, hogy אֶרֶץ מִצְרָיִם (Izrael földje) inkább teológiai, mintsem politikai színezetű. JHWH a vándor pátriárkáknak mint nomád embereknek nem annyira földrajzilag és politikailag körülhatárolt földet ígért, hanem elsősorban szántóföldet.²¹ Az אֶרֶץ 17-szer fordul elő Ez-ben és az atyáknak ígért föld méltóságát és életképességét fejezi ki.

Valószínűleg benne van az otthon árnyalata is, hiszen az אֶרֶץ személyes névmással gyakran otthont jelent a HB-ban. (Ter 28, 15; Am 7, 11.17; Jón 4, 2).²² A 24 versben a „földetekre” szó ellentétben áll az idegen nemzetekkel és országokkal, ahol Izrael mint hazátlan nép élt, és most a szöveg hangsúlyozza, hogy Izrael saját földjén otthonra, biztonságra és meghittsége talál.

A tisztító vízzel való meghintés is figyelmet érdemel. A קִיּוּם טְהוּרִים kifejezés valószínűleg a Szám 19, 9–22-ből inspirálódott, ahol bizonyos rituális tisztátalanságokat ezzel a tisztító vízzel törölnek el. Amikor a próféta a nép tisztátalanságáról beszél biztos, hogy sokkal tágabb értelemben használja ezt a kifejezést, nem vonatkozik csupán a kultikus

²¹ ZIMMERLI, W., *Ezechiel I.*, 168ff.

²² PLÖGER, J.G., „אֶרֶץ” *Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament I.* (TWAT) 95–105.

cselekményekre. Izrael elsősorban magatartásával tette tisztátalanná a földjét. Kétséget kizáróan kultikus nyelv-használattal van dolgunk, de a mondottak tartalma sokkal tágabb. Minden olyan tetre vonatkozik, amellyel Izrael JHWH uralmát megkérdőjelezte, megcsonkította. Ebbe az irányba mutat a következő idézet is „Életmódja (az Izraelé) olyan volt előttem mint az asszony tisztátalansága” Ez 36,17b. A tisztátalanság tehát sokszor a bűn megjelölésére szolgál.

Néha nem könnyű megkülönböztetni a tisztátalanságot a bűntől az Ószövetségben. Nehéz meghúzni a határvonalat a morális és a kultikus tisztátalanság között. A bűnnek és a tisztátalanságnak ugyanaz a következménye – kizárja az embert a kultikus közösség szövetség ünnepléséből²³. Zsolt 51,9 nagyon hasonlít a tisztító víz szempontjából a mi perikópánk témájához. A bűnbánó Istenhez könyörög bűnbocsánatért és tisztulásért. A zsoltáros a bűnöket, mint valami tisztátalan dolgokat értelmezi, hiszen azt reméli, hogy az izsóppal való meghintés folytán megtisztul a bűnöktől, mint valami szennytől vagy piszoktól. Isten megtisztító cselekedete bűnbocsánatot jelent a zsoltáros felfogásában²⁴.

A bűnöktől való megtisztítás mellett még szerepel a bálványoktól való megtisztítás is. Érdemes felfigyelni a פָּהַר (v) változó igeragozására. 25 versben Isten meghinti tisztító vízzel a népet és tiszta lesz (אֲטַהֵר אֶתְכֶם) 25b-ben Isten tisztítja meg a népét a bálványoktól. Úgy tűnik, hogy a bálványoktól nem tisztít meg a tisztító víz. A bálványok eltávolításához JHWH közvetlen közbelépésére van szükség. Így a bálványoktól való megtisztítás még inkább hozzájárul JHWH hírnevének a növeléséhez. Izrael hazavezetése, kiragadása a nemzetek közül félreállít minden bálványistent Izrael történelmének magyarázásából. Felismerik, hogy csak JHWH egyedüli Ura a történelemnek.

Új szív és új lélek

Az ószövetségi felfogás a szívről sokban különbözik a maitól. A szív (לֵב vagy לֶבֶב) nagyon gyakori a HB-ben. Csak Ezekiel prófétánál 30-szor, a rövidebb forma pedig 5-ször fordul elő. Ószövetségi felfogás szerint a szív az ember központja, az ember lényege. A לֵב nem emberre alkalmazott szentírásai szövegei arról tanúskodnak, hogy a szív nem más

²³ Vö. KAUFMANN, Y., *The Religion of Israel*, Chicago 1960, 113.

²⁴ Uo., 121.

mint valaminek a közepe, a központja. A לָאָה a tenger közepét (Ez 27, 4.25.26.) vagy pedig az ég közepét is jelentheti (Dtn 4, 11). Ezek a szentírási helyeket szem előtt kell tartanunk ahhoz, hogy megértsük a szív jelentőségét a bibliai ember életében. A szívről, mint az emberi test szervéről abban a korban hiányos volt még a tudásuk.²⁵

Mivel a szív az ember lényegét fejezi ki, sokszor a személy helyett áll (Ez 13, 22; Zsolt 22, 15) vagy pedig helyettesíthet egy személyes névmást is (Ter 18, 5) Ezekben az esetekben a לָאָה jelentése megközelíti a שֵׁפֶטֶר-t az ember éltető princípiumát. Az egész ember a szívében összpontosul az Isten előtt²⁶. Ezért van az, hogy a MTör 10, 12 és 30, 10 kéri az embertől, hogy szeresse Istenét egész szívével. Ebben a felhívásban nem kevesebbről van szó, mint egy kizárólagos és egyedülálló Istenre irányultságról²⁷. 1 Sám 16, 7-ben Dávid királlyá kenésénél Isten nem azt nézi, amit a szem lát, hanem a szívet nézi az Úr. Itt a szív a belső valóság kifejezője a külső megjelenéssel szemben²⁸.

A megismerés (Kiv 7, 23) és az emlékezés is (Iz 65, 17) a szívnek tulajdonított képességek. Csak akkor talál rá az ember Istenre, ha szíve mélyéből keresi őt (Iz 29, 13).

Ezekiel pedig azzal korholja az állprófétákat, hogy saját szívként szerint profétáltak és a saját lelküket és nem az Isten lelkét követték. A bűnös ismertető jele a gonosz szív (Zsolt 28, 3; 41, 7). A szív gonoszága vonja az emberre Isten ítéletét. Jer 4, 14. 18 felszólítja Jeruzsálemet, mossa meg a szívet. A Isten helyett a szív ragaszkodhat a bálványokhoz és a gonosz tettekhez.

A kőszív, valószínűleg asszociálva van a bálvány istennel. A prófétai irodalom gyakran a pogányok isteneit egyszerűen csak kőnek nevezi. Talán ezáltal is aláhúzzák a bálványok élettelenységét és képtelenségét arra, hogy a történelem zajlásában döntő szavuk legyen (Jer 2, 27; Ez 20, 32; Iz 37, 19). Akik JHWH-t elhagyják hasonlóak a bálványhoz, életképtelenek, olyanok mintha nem is élnének. Bálványaikhoz hasonlít a nép, amely elhagyta élő Istenét.

²⁵ Fabry, H. J., „לֵבָב - לֵב” *Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament* IV, 422.

²⁶ RUSCHE, H., „Das menschliche Herz nach biblischem Verständnis” *Bibel und Leben* (BiLe)3 (1962) ,202.

²⁷ Uo.,

²⁸ JOYCE, P., *Divine Initiative and Human Response in Ezekiel*, *Journal for the Study of the Old Testament - Supplement Series* (JstOT.S) 51. Sheffield 1989, 109.

A kőszív a keménynyakúságnak, az engedetlenségnek a kifejezője. Azáltal, hogy elszakadt Istentől, a választott nép sötétben tartózkodik, elvágta magát az élettől, kőszíve van. A kőszív Izrael ellenállását fejezi ki JHWH-val szemben míg a hússzív pedig Izrael „feltámasztását” újjáteremtését szimbolizálja.

Mivel minden fontos emberi tevékenység kiindulópontja a szív, a szív kell hogy az Isten-i cselekvésnek is az első helye legyen. A szív az ember makacosságának a székhelye, melynek folytán már képtelen a törvény által megkövetelt engedelmességre (Jer 3, 17; 7, 24; 9, 13; 11, 8; Ez 2, 4; 3, 7). JHWH szét kell, hogy törje a hozzá hűtlenné vált szívet, hogy népe vissza tudjon térni hozzá (Ez 6, 9).

Isten nem csak felajánlja a bűnbocsánatot, hanem segíti népét az új jövő elfogadásához²⁹. A hússzív a kőszívvel ellentétben képes lesz az engedelmességre, és ezáltal fennmarad a JHWH-val kötött éltető szövetség.

Az új lélek nem más mint az Isten lelke.

Először is megállapítjuk, hogy bár paralelizmusként jelenik meg a szövegben a lélek kiárasztása az új szív adományával, mégis vannak különbségek, amelyeket nem szabad szem elől téveszteni³⁰. Ellentétben a hússzív adományával, itt nem kell először a régi lelket eltávolítani. A névelős szerkezetek is különböznek. A szívvel a לָקֶם; (nektek) és a lélekkel a בְּקִרְבְּכֶם (a ti bensőtökbe) névelős szerkezet áll³¹. Ezt a különbséget a későbbiekben még értelmezni fogjuk. Természetesen ez az árnyalat a fordításokban nem játszik nagy szerepet, azonban a héber szövegben ennek alapján olyan szentírási helyekhez jutunk, amelyek segítenek jobban megérteni a különbséget.

Egy rövid áttekintés után könnyen kiderül a mondatszerkezet sajátossága. A HB-ban a אֶתְּ רִיחַ (lelket adni) gyakori, de soha nem áll בְּקִרְבְּכֶם névelős szerkezettel, csak Ez 36, 27-ben. Másként mindig a לָ és a אֶל névelőket használja a HB ezzel a kifejezéssel. Felmerül a kérdés, hogy

²⁹ Reventlow, H. G., „Die Völker als Zeugen bei Ezechiel”. ZAW 71 (1959), 33.

³⁰ Ohnesorge is figyelmeztet a két mondatszerkezet közötti különbségre. Nem lehet egy szintre tenni a kettőt, figyelembe kell venni a különbségeket. Azonban nem foglalkozik a בְּקִרְבְּכֶם névelős szerkezettel. OHNESORGE, S., *Jahwe gestaltet sein Volk neu*, (FzB) 64, Würzburg 1991, 270.

³¹ Legtöbb fordításban nem jut kifejezésre ez az árnyalat. A SzIT mindkettőt a belétek névelős szerkezettel fordítja. A Lutherbibel: „euch” „in euch” a Szent Jeromos Biblia fordítása is két külön szerkezettel fordítja: nektek és belétek.

vajon mivel lehet ezt magyarázni, hiszen egy ilyen gyakori kifejezésnél igen sokat nyom a latba egy kisebb rendellenesség is.

A *בְּקָרָב* prepozíciót általában olyan szövegekben találjuk meg, ahol JHWH népe körében lakik. Kiv 34, 9 egy kérést tartalmaz, amelyben Mózes Istent arra kéri, hogy maradjon velük. Szof 3, 17 pedig bátorítja Jeruzsálemet: „Veled (*בְּבִקְרָבְךָ*) van az Úr a te Istened, az erős szabadító.” Meribánál pedig Izrael kérdésével: „Vajon az Úr körülünkben van-e?” tette próbára Istenét (Kiv 17, 7). Isten jelenléte népe körében a nép engedelmességétől függött. A választott nép engedetlensége Isten visszavonulását és büntetését idézte elő. Kiv 33, 3 pedig nyíltan kimondja, hogy Isten nem lakhat bűnös népe körében, mert szentségének tüze felémésztené a népet. Mintegy meg kell védenie a népet szentségének tüzétől, transzcendenciájának kisugárzásától. Ezért angyalt bíz meg Izrael vezetésével. Itt ismét a *בְּקָרָב* névelőt használja a HB.

Isten Izraelnek új hússzívet ad, hogy képes legyen az engedelmességre, és ezáltal lehetővé teszi lelkének kiárasztását. Kétségtelen, hogy a *בְּקָרָב* szerkezetes kifejezés a próféta hallgatóiban az Egyiptomból való kivonulás emlékeit idézik fel, amikor Isten népe körében megmutatta szabadító hatalmát. Kétségtelen, hogy ennek a lélekkiaárasztásnak az a kívánt eredménye, hogy JHWH népe körében lakjon (inhabitatio)³². A lélek az élet hordozója, princípiuma. Isten jelenléte lelke által nem más, mint egy éltető, újjáteremtő jelenlét. A lélek összekötő kapocsként szerepel, Izrael és JHWH között. A lélek által jut kifejezésre Isten tevékeny jelenléte népe körében.

De had tekintsünk meg egy-két szentírási helyet a lélekről. Ez 37, 8-ban a lélek a test éltető princípiuma. Miután a kiszáradt csontokat hús és bőr vontába, még szükség volt az éltető lélekre. Jer 32, 15-ben pedig a lélek ereje megváltoztatja a természetet. A lélek kiárasztásának következtében a puszta kertté és a kert erdővé lesz. Érdemes megjegyezni, hogy a lélek kiárasztását a mi perikópánkban is a föld termésének megsaporítása követi.

Ez 36, 26–27-t csaknem szó szerint megtaláljuk Ez 11, 19–20 versekben is. Zimmerli szerint egy rögzített, fix szöveggel van dolgunk, ami az ezekieli iskola jellegzetességei közé tartozik. Ez 18, 31-ben azonban a nép feladata új szívet és új lelket szerezni. Passzusunk mintegy ellentétben az előbbivel Izraelnek csak JHWH-től jön remény, csak ő adhat új szívet és új lelket.

³² ZIMMERLI, W., *Ezechiel II*, 879.

A szövetségi formula és a föld gyümölcseinek megszaportása (36, 28-30)

Lipinski arám tulajdonnevek, mint „‘ammus-ki-il” „ősöd olyan, mint az Isten”; „Illa-‘ammu” „ősöm az én Istenem” elemzése folytán rámutat arra, hogy a szemita világban sokszor az istenek és követőik között rokoni kapcsolatot lehet felfedezni. Status absolutus-ban, azaz semmiféle rag nélkül az אב (nép) rokoni kapcsolatot képes kifejezni. Eszerint Izrael rokoni kapcsolatra lép JHWH-val, egy családot képez. Ezen felfogás alapján bélyegezheték a próféták a nép hűtlenségét a szövetség Istenéhez házasságtörésnek. Ugyanígy érthető pl., hogy miért nevezi JHWH több helyen Efraimot elsőszülött fiának stb. Ez viszont nem a néppel együtt született tulajdonság, hanem elsősorban feladat: Isten szövetségajánlata alapján élni, és az ő üdvösséghez cselekedeteire dicsőítéssel válaszolni, a szövetség hűségese Istenéhez hűségese maradni. „...legyetek szentek, mert én JHWH szent vagyok” (Lev 11,44b) felhívás jól kifejezi a szövetségből származó kötelezettséget.

A gyümölcsök és a föld termésének megszaportása

hozzátartozik a szövetségkötés áldásaihoz. Ha a nép engedelmesen követi JHWH-t nem kell többé éhséget szenvednie. A héber szövegben JHWH szól a búzának (וְקָרְאֵהוּ אֶל-הַדָּגָן). A קָרָא ige a teremtés leírására emlékeztet, ahol ugyancsak szóval történik a teremtés. Ez a szólítás Istennek fenntartott cselekedet, ami a teremtő hatalomnak felel meg. Ez a kijelentés másrészt lehet a 2 Kir 8, 1-nek az ellentétpárja, ahol Isten az éhséget szólítja. A szövetség Istene gondoskodik a föld termékenységről, táv tartja az éhséget Izraeltől, és ezáltal megmenti népét az éhség miatti szegénytől.

Szegyenkezés a múlt felett (36, 31–32)

Jóllehet JHWH megtisztította Izraelt bűneitől és tisztátalanságától, a népnek mégis emlékeznie kell bűneire, gyalázatos tetteire. Az emlékezés ószövetségi szempontból nem egyszerű visszatérés a múltba, hogy a jelenről elvonja a figyelmet. Az emlékezés szót (זָכַר) a HB Istenre is alkalmazza. Amikor Isten megemlékezik Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal kötött szövetségéről beavatkozik a történelembe népe javára. (Kiv 2, 24) Megemlékezik a népével kötött szövetségéről és egy új, és örök szövetségre lépik népével (Ez 16, 60). Az ember emlékezése is hasonlít az Istenéhez. Az ember emlékezik, és ebből az emlékezésből valami új jön létre. Izraelnek pl. arra kell, gondolnia mit is tett az ő Istené a fáraóval és az egyiptomiakkal, és az emlékezésnek köszönhetően le-

győzi a kánaániak iránti félelmét. Ebben az esetben Izrael bizalmat és erőt nyer az emlékezésből.

Gyakran negatív szövegösszefüggésben fordul elő ez az ige Ezekieléknél. A választott nép bűnös magatartására és undok cselekedeteire kell visszaemlékeznie. Ez a visszaemlékezés undort szül a népben bűnei láttán, és a nép eljut a felismerésre. Hasonlóság van Ez 36, 31–32 és Ez 20, 43–44 között, mindkettőben három különböző lépést észlelhetünk: az emlékezés, undorérzet és az elismerés ill. felismerés.

Zimmerli találóan ragadja meg az emlékezés lényegét. „Az emlékezés az Ószövetségben egy igazi törekvés a valóságra, mely aztán élő jelenné változik.”³³ A múltra való reflexiója során Izrael felismeri mi is üdvösségének és reményének az alapja. Minden, ami a választott néppel történik a nagy emlékezésnek a részévé kell, hogy váljon.

Perikópánk utolsó mondata felszólítás a néphez, hogy szegyenkezzenek. A קָלָם és a בּוֹשׁ igék gyakran szóparként fordulnak elő a HB. Legtöbbször a bánat és a töredelem leírásánál. A bűnbevallási deklarációkban³⁴ gyakori ez a szó pár (vö. Kiv 9, 6; Jer 31, 19; Ez 16, 52. 54.) A két szó általában felcserélhető. Klopfenstein³⁵ azonban árnyalati különbséget lát közöttük: a קָלָם inkább az objektív megszégyenítésre vonatkozik, a בּוֹשׁ pedig inkább az objektív szégyennek elfogadását és viselését jelenti. Továbbá a קָלָם szótőt megtaláljuk az arab nyelvben is, megsebesülni, megsérülni jelentéssel³⁶. Tehát valami objektív dologról van szó, ami a Klopfenstein véleményét erősíti a két szó közötti különbségről.

Zárjuk e tanulmányt három teológiai reflexióval.

1. Izrael üdvössége JHWH-nak neve iránt mutatott „féltekenységéből” származik.

Hagyománykritikai szempontból Simián kielemezte a következő kifejezéseket: „az én szent nevem miatt” és „nevem miatt”. Leggyakrabban Ezekieléknél és Deuteroizajásban fordulnak elő az említett kifejezések.

³³ ZIMMERLI, W., *Ezechiel I.*, 152.

³⁴ Uo., 367.

³⁵ KLOPFENSTEIN, M. A., *Scham und Schande nach dem Alten Testament*, Abhandlungen zur Theologie des Alten und des Neuen Testaments (ATHANT) 73 Zürich 1972, 149. Ez 16, 52. 54 alapján különbözteti meg ezt a két szinonim szót.

³⁶ KOPF, L., „Arabische Etymologien und Parallelen zum Bibelwörterbuch” *Vetus Testamentum* (VT) 8 (1958), 179.

Mivel Deuteroizajásban ezek a kifejezések szinte idegennek tűnnek, Simian véleménye szerint, nagy valószínűséggel Ezekiel 20, 9-t kell e kifejezés eredeti helyének tekintsük³⁷. Az egész 20 fejezet Izrael hűtlenség-történetének van szentelve. Ezekiel mindegyre aláhúzza, hogy Izrael története Isten neve iránti „féltékenységén, buzgóságán” alapozik. Izraelnek semmi jogcíme nincs, hogy a bűnbocsánatot és az üdvösséget elnyerje. Ezekiel figyelmezteti a népet: a bűnbocsánatnak titokzatos okai vannak, melyek Isten érdekeiből származnak, amelyek a nép számára nem egészen világosak. Az üdvösségnek ez a megalapozása nagyon eltér Deuteroizajásától, amely pl. a 43, 4-as versben így alapozza meg JHWH Izrael megszabadítását. „Mert drága vagy a szememben, mert becses vagy nekem és szeretlek...” Deuteroizajás melegséget sugárzó szavait, mint szeretet, irgalom, hűség hiába keressük Ezekielnél³⁸. Ezekiel népét az elbizakodottság elől óvja, nehogy Isten szeretetét és kiválasztását saját birtokává, örökségévé „degradálja”. Semmi büszkeségre méltó nincs Izrael történelmében, csak Istenének megsértése és megbántása, tisztátalanságban töltött élet és a jó rend szétzüllesztése. Izrael esélyének csak egy alapja van a jövőre nézve, és ez az alap nem más mint Isten ígérete, szent nevéért folytatott harca.

2. Ezekiel történelem- és időfogalma

Isten tevékenysége népe érdekében nemcsak Izraelnek, hanem direkt módon a nemzetek családjának is szól. Ők sem passzív szemlélői csupán a JHWH és népe között lejátszódó eseményeknek, hanem be vannak vonva ebbe a történelem-be. Hiszen Isten a 36, 23-as vers szerint ismertté akar válni a népek családjában. Izrael üdvösségtörténete az a színpad, amelyiken Isten az embert megszólítja és elvezeti a felismerésre. Ha a választott nép nem engedelmes, nem hűséges a szövetség Istenéhez, ha visszautasítja őt, akkor Isten be kell hogy avatkozzék a történelem folyásába. MTör 4, 6–7a szerint JHWH és Izrael között lévő szövetségből, szoros kapcsolatból származó bölcsesség utalás kellene hogy legyen az egyedül igaz Istenre, hogy ezáltal JHWH neve a népek körében nagy és híres legyen. Ha Izrael nem felel meg ennek a kiváltszottságának, hivatásának, feladatának, veszélybe kerül Istenének hírneve. Ezért kell a javító büntetés.

³⁷ SIMIAN, H., *Die theologische Nachgeschichte der Prophetie Ezechiel*, 346.

³⁸ ZIMMERLI, W., *Ezechiel II*, 877.

JHWH-nak szívügye, hogy magának engedelmességet és elismerést szerezzen a népe körében, hogy ezáltal a népek családját is elvezesse az istenismeretre. Eszerint Izrael, sőt a világ történelme nem más, mint Isten kinyilatkoztatásának a színpada. Reventlow tömören így fogalmazza meg: „Isten minden cselekedete népe körében, legyen az ítélő eljárás vagy megmentő, megszabadító tett, JHWH nevének megdicsőítésére, uralom- és elismerés-igényének megvalósítására szolgál. Ez a tevékenység elsősorban Izrael népével történik, de célja már jó előre túl mutat a szűkös népi korlátokon. Mert Isten uralom-igénye az egész világra kiterjed, és elismerést vár a nemzetektől, mert csak ő egyedül az Úr.”³⁹

Izrael keménynyakúsága és bűnei ellenére JHWH újra meg újra síkraszáll neve megdicsőítése érdekében a világban. Ezekiel üdvösségtörténet-felfogásában van valami keményen radikális. Az egész üdvtörténetet teológiailag megfoghatóvá teszi, amennyiben rendkívül radikális módon minden történést Isten dicsőségéből vezet le.⁴⁰ Az idő Ezekielnél nem a kudarcok és sikerek sorozata, hanem Isten tevékenységétől okozott hullámszerű előrehaladás az Isten és ember közötti találkozásban. Ezekiel képét az időről és a történelemről úgy is lehet érteni, mint Isten végleges kinyilatkoztatásának a prelúdiumát vagy tükörfényét a feltámadt Jézus Krisztusban.

3. Perikópánk és a Miatyánk első kérése.

Gondolom az sem véletlen, hogy ez a teológiai gondolat belekerült az Úr imádságába, mégpedig ez alkotja az első kérést: „szenteltessék meg a te neved.“ Az sem véletlen, hogy mind a két szentírási szövegben (Ez 36, 22–32 és Mt 6, 9) Isten nevének megszentelése az első helyen áll. Láttuk, hogy Ez 36, 22–32-ben a rákövetkező verseket úgy is lehetne értelmezni, mint JHWH megdicsőítsenek, neve megszentelésének részletesebb leírását. Ezt el lehet mondani a Miatyánkról is, főleg ha azt is figyelembe vesszük, hogy sok téma közös a két perikópában.

Visszavezetés az országba (Ez 36, 24) és „...jöjjön a te országod”. „...hogy tanácsaim szerint járjatok és szemetek előtt tartsátok törvényeimet és hozzájuk igazodjatok” a Miatyánkban pedig „...legyen meg a te akaratod”. A bűnbocsánat, a mindennapi kenyér kérése ill. a föld termésének biztosítása is közös mind a két szentírási szövegben.

³⁹ REVENTLOW, H. G., „Die Völker als Zeugen bei Ezechiel” ZAW 71 (1959) 42–43.

⁴⁰ VON RAD, G., *Theologie des Alten Testamentes* II, 247.

Az egész üdvösségtörténet Isten nagy törekvéséről függ. Isten nevének megszentelése és megdicsőítése ez a nagy törekvés. Ennek az isteni törekvésnek van alávetve minden. Talán Loyolai szent Ignác is valami hasonlót látott meg a hit szemével. Ezért tűzte élete céljául és tette rendje mottójává: „Omnia ad maiorem Dei gloriam”.